

Lupu-și schimbă părul...

Fenomenul este prezent și la alte specii, cu unele variații; năravurile însă au o notă constantă - nu se schimbă deloc; la toate speciile. La specia numită politician năravurile par a se schimba și mai greu decât la altele, inclusiv la nivel european. Am avut o asemenea probă recent în Parlament; o probă de populism explicabilă dacă ne amintim că în luna iunie sunt alegeri europene; nu mai puțin surprinzătoare, totuși.

Cu câteva luni în urmă, am considerat drept o mare victorie rezoluția în baza căreia Comisia Europeană trebuie să elaboreze o propunere legislativă privind reglementarea pieței financiare. Victoria nu fusese însă deplină; Grupul Popular s-a opus acerb ideii de a include existența paradisurilor fiscale și a firmelor fantomă printre factorii care au generat criza și contribuie la fragilitatea sistemului financiar. Consecințele acestui refuz sunt chiar mai grave decât par la prima vedere; măsurile intervenționiste preconizate ca reacție la criză - echivalente cu injectarea

în economiile statelor importante a sute și sute de miliarde de euro - pot să nu aibă nici unul dintre efectele pozitive scontate. Explicația este simplă; statele nu au control asupra rezultatelor pentru că, în fapt, multe companii care funcționează pe teritoriul lor nu sunt și sub jurisdicția lor, sunt din Insulele Cayman sau... Borneo. Mobilitatea fără limite a capitalului financiar este marea „achiziție” care a înclinat balanța puterii dinspre statele naționale spre companiile transnaționale.

Faptul că toți cei care câștigă o mie de lei plătesc impozite iar cei care câștigă un miliard de euro au posibilitatea legală să se sustragă, nu i s-a părut atunci Dreptei o nedreptate; bineînțeles, este vorba despre aceleași impozite din care se acordă astăzi ajutoare spectaculoase pentru a salva marele capital. Problema desființării paradisurilor fiscale a fost exclusă total din rezoluție. În cea mai democratică instituție europeană, o majoritate a considerat că marele capital financiar are dreptul - pentru că așa vrea el - să submineze toate achizițiile economice și sociale din țările noastre prin decizii a căror unică rațiune este maximizarea profiturilor celor care îl conduc; de exemplu, să-și mute sediul în Insulele Virgine. Întotdeauna, când dorește să blocheze decizii europene neconvenabile, Dreapta invocă argumentul că statele naționale sunt cele care trebuie să exercite autoritatea asupra propriului teritoriu; atunci a suferit un lapsus. Sau, în sfârșit, a fost sinceră?!

După un timp însă, tema a revenit în dezbaterile Parlamentului sub forma unui amendament la *Planul european de relansare economică*. La vot, surpriză! O mare parte a popularilor europeni - provocați de socialiști - îl votează. Întâmplarea mi-a amintit proverbul străvechi dar cu semnificație măcar periodic valabilă - lupul păru-și schimbă, doar năravul ba! Năravul este ca înainte de alegeri să plângi pe umărul celor mulți pentru că votul lor contează; după alegeri, angajamentele pot fi uitate iar populiștii pot redeveni populari - adică demni reprezentanți ai Dreptei și apărători ai capitalului; apărători ai Pieței libere, de asemenea. În *Comisia pentru piața internă* - unde ochiul cetățeanului nu pătrunde atât de ușor - popularii nu-și mai vopsesc părul în roșu. Sunt respinse toate amendamentele care încercau să apere drepturile pacienților și să protejeze sistemele naționale de sănătate împotriva unor măsuri ce semănau cu deschiderea unei noi piețe - cea a serviciilor de sănătate; succesul unei asemenea inițiative este echivalent cu dezechilibrarea multora dintre ele. De această dată, mobilizarea împotriva pozițiilor Stângii trebuia să satisfacă nucleul dur al electoratului - mult mai puțin numeros dar mult mai influent.

La noi, nici criza, nici măcar alegerile care urmează nu determină schimbarea discursului public; mulți întrețin încă speranța că *mâna invizibilă a Pieței* va regla până la urmă lucrurile ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat, ca și cum nu am învăța nimic din ceea ce

vedem. Piața nu reglează singură disfuncțiile pe care le produce; nici asigurarea echilibrului macro-economic nu garantează bunăstarea fiecăruia chiar și acolo unde, în medie, rezultatele par a fi bune. Când este vorba despre nivelul de trai, statistica dă măsura, dar rareori dă și imaginea realității. De obicei, lucrurile stau așa cum le descria, cu umor-i irezistibil, Grigore Moisil - „Dacă stăm cu o bucă pe o plită încinsă și cu alta pe un cub de gheață, în medie, ne e bine!”

Totuși, în acest moment, evident nu ne este bine. Mâna invizibilă despre care vorbea Adam Smith, acționând statistic, nu s-a dovedit eficientă; sau poate a fost, dar de o manieră diferită față de cea pe care o așteptam. Mai curând, acțiunea ei pare a fi cea despre care scrie cu o amară ironie Frei Beto* - *„Mâna pieței umblă prin buzunarele noastre; dar nu prin ale tuturor. Invariabil, doar prin cele ale săracilor”*. Cu această schimbare de viziune, putem înțelege și de ce a fost concepută drept *invizibilă*. Probabil, pentru ca săracii, care sunt mulți, să nu-și dea seama când acționează și să strige într-un glas - Hoții! Hoții!

martie 2009

*Frei Beto este un scriitor, gânditor și militant social brazilian cu o mare influență în America Latină și nu numai...

Unde se ascund cetățenii?!

Cine poate oase roade, cine nu... Să moară capra vecinului sau - în varianta reformată a tranziției - *Să moară vecinul, să ne rămână nouă capra*. Nu sunt sigură dacă aceste ziceri și altele de același fel dovedesc un acut simț de observație al realității sau sunt o autentică viziune filosofică asupra acesteia; cert este că pun relația cu semenul în termeni de adversitate și fac din lipsa solidarității o stare de normalitate; împotriva a ceea ce realitatea ne arată.

Lupul se naște lup și astfel rămâne. Capra se naște capră și moare tot așa. Omul se naște doar ca o virtualitate; poate să devină om, lup sau capră, după caz. Ceea ce este sigur e că nu se naște liber de semeni; se naște dependent de ceilalți; ei, ceilalți, trebuie să-l hrănească, spele, mângâie, învețe să se miște pe două picioare, să rostească sunete articulate...

La treizeci și cinci de ani poți afirma, precum un cunoscut personaj și formator de opinie, că nu mai depinzi de nimeni; ca urmare, nu te duci la vot. Nici chiar în acest caz nu este cu totul adevărat; Robinson Crusoe purta cu el întreaga civilizație; și se plimba și

Vineri pe acolo... În plus, Robinson Crusoe nu realiza emisiuni-pamflet al căror succes sta în numărul de gură-cască ce pierde timpul urmărindu-le.

La români, această autosuficiență se amestecă cu o atitudine de supunere cimentată istoric în alte proverbe - *Capul plecat, sabia nu-l taie și Tăcerea e de aur*; sau în urarea străveche - *Să te iubească boierii!*

Efectele acestei viziuni asupra societății se resimt, mai mult decât ne imaginăm, în deciziile publice și private. În ultimul timp, ele converg spre o concluzie tristă - trebuie să știi să servești, nu să știi cine ești; la întrebarea din urmă, răspunsul este deja cunoscut - ești nimeni. Detalii aparent disparate ne spun că în decizia europeană nu ne facem încă auzită vocea.

S-a vorbit în ultimul timp mult, prea mult, despre tensiunile din marea coalitție Dreapta-Stânga care guvernează România. Aceste explicabile tensiuni s-au transformat însă într-o inexplicabilă unitate când a fost vorba de poziția țării noastre privind desemnarea președintelui Comisiei Europene, poziție adoptată fără urmă de dezbateră publică. Aceasta decizie nu privește o personalitate sau alta; calitățile personale joacă un rol minor în acest caz. Desemnarea președintelui Comisiei indică drumul pe care Uniunea Europeană vrea să meargă în următorii cinci ani; simplificând puțin, este o alegere între a face politica corporațiilor sau a face politica cetățeanului.

Lipsa de forță, de inițiativă personală, maleabilitatea dovedite de actualul președinte al

Comisiei pe parcursul mandatului curent nu sunt un avantaj; arată doar riscul ca Uniunea să fie condusă de o altă voință decât cea a cetățeanului. Structura politică dobândită de Parlamentul European ca urmare a alegerilor nu lasă speranța ca o echilibrare instituțională va fi posibilă. Este previzibilă o reîntoarcere a comunității actuale la starea de piață liberă în care cine poate oase roade; o slăbire a componentei sociale și de coeziune a politicilor europene este, de asemenea, de presupus.

Riscul crește pentru noi, dacă luăm în considerare numele care se vehiculează privind comisarul care ar putea fi acceptat de Cotroceni; personalitățile sunt absolut respectabile; eficiența lor la acel nivel este îndoielnică.

Comisia nu reprezintă interesele unui stat sau altul, ci interesele comunității europene în ansamblul ei. Un comisar își poate servi totuși țara dacă reușește să transforme interesul țării sale în interes european, dacă poate să înscrie pe agenda europeană temele care ne dor. La acest fapt trebuie adăugat și acela că deciziile se adoptă consensual; calități de negociator necruțător pot fi necesare pentru a atinge anumite obiective. Este nevoie, ca atare, de un politician abil, cu rețele anterioare puternice, cu viziune asupra ansamblului și a poziției țării în acest întreg. Menținerea politicii agricole comune nu cere experți-agronomi, ci politicieni capabili să se opună schimbărilor în curs; dacă cineva vrea să se opună.

Este posibil totuși ca rolul țării noastre să fi fost deja predefinit; într-o economie a cunoașterii și în clubul celor mai evoluat țări din lume sunt necesari și ospătari și tinichigii; pentru marile interese economice, cetățeni care să decidă în cunoștință de cauză propriul viitor nu sunt necesari...

Ștergerea granițelor dintre statele membre nu exclude o diviziune europeană a muncii în care unii să fie capul iar alții minile sau picioarele; ea funcționează deja. Este interesată oare România să transforme starea de fapt în literă de lege?! Dacă mergem în continuare pe ideea că tăcerea este de aur, lucrurile se pot petrece și fără voința noastră; doar așa, ca să ne iubească boierii...

martie 2009

Ce face un om de stânga într-o politică fără direcție

Încotro o ia un om de stânga într-o politică în care nu se mai respectă semnele de circulație?! Uneori, nici măcar cei care purtau cu mândrie, acum câțiva ani, tricouri inscripționate cu „Interzis dreapta!” nu le mai respectă. Este o întrebare care nu-mi iese din minte; adesea o exprim cu glas tare, astfel încât am primit și răspunsuri. Trebuie să își urmeze drumul lui, mi-a zis un prieten mai de dreapta; bate câmpii, îmi dă replica unul declarat de stânga. Răspunsurile nu se contrazic, se completează; că ele vin din direcția contrară așteptărilor, este chiar o probă a lipsei despre care vorbesc.

Politica noastră are două fațete - decizii netransparente privind problemele cu sens, pe de o parte, și comentarii nesfârșite la probleme fără sens, pe de alta. Necesitățile exercitării puterii și cerințele spectacolului sunt astfel satisfăcute; cele democratice, mai puțin. Dilema omului de stânga nu este doar una teoretică; este practică. Dacă intră în jocul care se joacă,

pierde și el direcția; dacă nu intră, este considerat de ceilalți în afara jocului și, drept urmare, nu participă la decizie. În ambele cazuri, posibilitatea de a promova politici reale în sprijinul cetățenilor pe care-i reprezintă este minimă. Cu o excepție, totuși; o excepție remarcabilă și să sperăm că nu pe cale de dispariție - Parlamentul European. La nivel european, se poate încă lucra, cu încăpățânare de catâr și perseverență idealistă, la măsurile care să-l apere pe cetățeanul român; chiar împotriva voinței și științei lui.

Domeniile în care se poate acționa sunt nenumărate. De exemplu, realitatea ne spune că, dacă în publicitate s-ar spune vreodată adevărul, „*Produce otrăvitoare la prețuri amețitoare!*” ar fi un slogan prezent pe toate gardurile; de asemenea, facturile la serviciile utilizate ar avea și precizarea „*Include taxa pe prostie, minim 10%*”; a se citi „taxa pentru necunoașterea drepturilor consumatorului”. Alături de consumatori, și firmele mici cad victime ale abuzului de putere de care fac uz marii distribuitori sau hypermarket-urile; cazurile de acest fel sunt bine cunoscute, inclusiv în România.

La o asemenea situație, omul de stânga trebuie să creeze mijloace legale prin care păgubiții să-și recupereze pierderea iar cei care au obținut profituri nemeritate să le returneze. Săptămâna trecută un pas important a fost făcut; Parlamentul European a votat raportul privind acțiunile în instanță pentru a obține despăgubiri de la cei care încalcă legile concurenței. Propunerea de directivă privind drepturile

consumatorului ca și cea privind posibilitatea unor acțiuni de grup inițiate de către consumatori generează deja o mare dezbateră europeană. Drumul spre o soluție legală se parcurge încet dar sigur.

Dacă analizăm realitatea noastră cotidiană observăm că este plină de asemenea probleme și nedreptăți. Agenda publică pe care ne-o propun multe guverne sau Comisia Europeană arată însă, adesea, diferit; este plină de teme ale altora... Omul de stânga are obligația să transforme realitățile dureroase în probleme publice asumate de autorități pentru că, în societate ca și în știință, nu putem niciodată rezolva problemele care nu există.

Nici în Parlamentul European nu este ușor să faci acest lucru dar câteodată chiar se obțin victorii; *Agenda socială europeană reînnoită*, în formatul îmbunătățit prin amendamentele Stângii, a atins la vot majoritatea necesară. Măsurile sociale incluse reprezintă un real progres, comparând cu propunerea târzie și săracă a Comisiei Europene. În ciuda mobilizării masive, opoziția de dreapta s-a recunoscut învinsă. A fost un motiv de reală bucurie; micile satisfacții ale deputaților europeni...

Pentru a se schimba și realitatea nu este însă suficient. Transformarea deciziilor în fapte concrete se face acasă. Din acest motiv, în politica românească este necesar ca fiecare să-și marcheze clar direcția. Pentru asta avem nevoie de o Stângă vocală, de o Stângă asumată, de o Stângă curajoasă, de o Stângă care să nu se teamă de victorie și care să lupte pentru ea. Avem